

Memo van de gedeputeerde

M.J.G. Spierings

Gedeputeerde Energie, Circulaire economie en Milieu

Onderwerp

Aanpak speciaal coördinator netcongestie Noord-Brabant en Limburg

Datum

2 september 2022

Documentnummer

5131595

Aan

Provinciale Staten van
Noord-Brabant

Kopie aan

Van

Telefoon

Email

mspierings@brabant.nl

Bijlage(n)

Geachte Statenleden,

Via deze memo wil ik u graag informeren over het plan van aanpak van speciaal coördinator netcongestie Ben Voorhorst. Deze is opgesteld naar aanleiding van het bericht van TenneT en Enexis van 9 juni jl., waarin zij aangaven dat er voor Noord-Brabant en Limburg congestie op het elektriciteitsnet verwacht werd. De aanpak bestaat uit vier verschillende sporen:

1. Het slimmer en optimaler gebruiken van het net nu en in de toekomst door het beter managen van netcongestie
2. Het versnellen van de realisatie van netuitbreidingen
3. Meer voorspelbaarheid in de toekomstige netbelasting en programmatisch te werk gaan om alle partijen meer houvast en handelingsperspectief te geven
4. Een gezamenlijke communicatie om partijen en samenleving mee te krijgen in de aanpak

Een verdere toelichting op de werkwijze, de governance en de benodigde acties per spoor kunt u terugvinden in de aanpak die in de bijlage is toegevoegd.

Met vriendelijke groet,

M.J.G. Spierings

Aanpak netcongestie Noord-Brabant & Limburg

Speciaal Coördinator Ben Voorhorst

Gewijzigde versie d.d. 04-08-2022

CES
Rotterdam-
Moerdijk

CES
Chemelot

CES Cluster 6

Provincie Noord-Brabant

provincie limburg

Autoriteit
Consument & Markt

Ministerie van Economische Zaken
en Klimaat

Inhoudsopgave

1. Aanleiding
2. Governance aanpak netcongestie
3. Aanpak netcongestie langs vier sporen:
 1. Slimmer en optimaler gebruik van het net;
 2. Versnellen realisatie netuitbreidingen;
 3. Voorspellen en programmeren;
 4. Communicatie.
4. Werkwijze taskforce
5. Toelichting en acties vier sporen
6. Overzicht werkgroepen taskforce
7. Planning (op hoofdlijnen)

1. Aanleiding

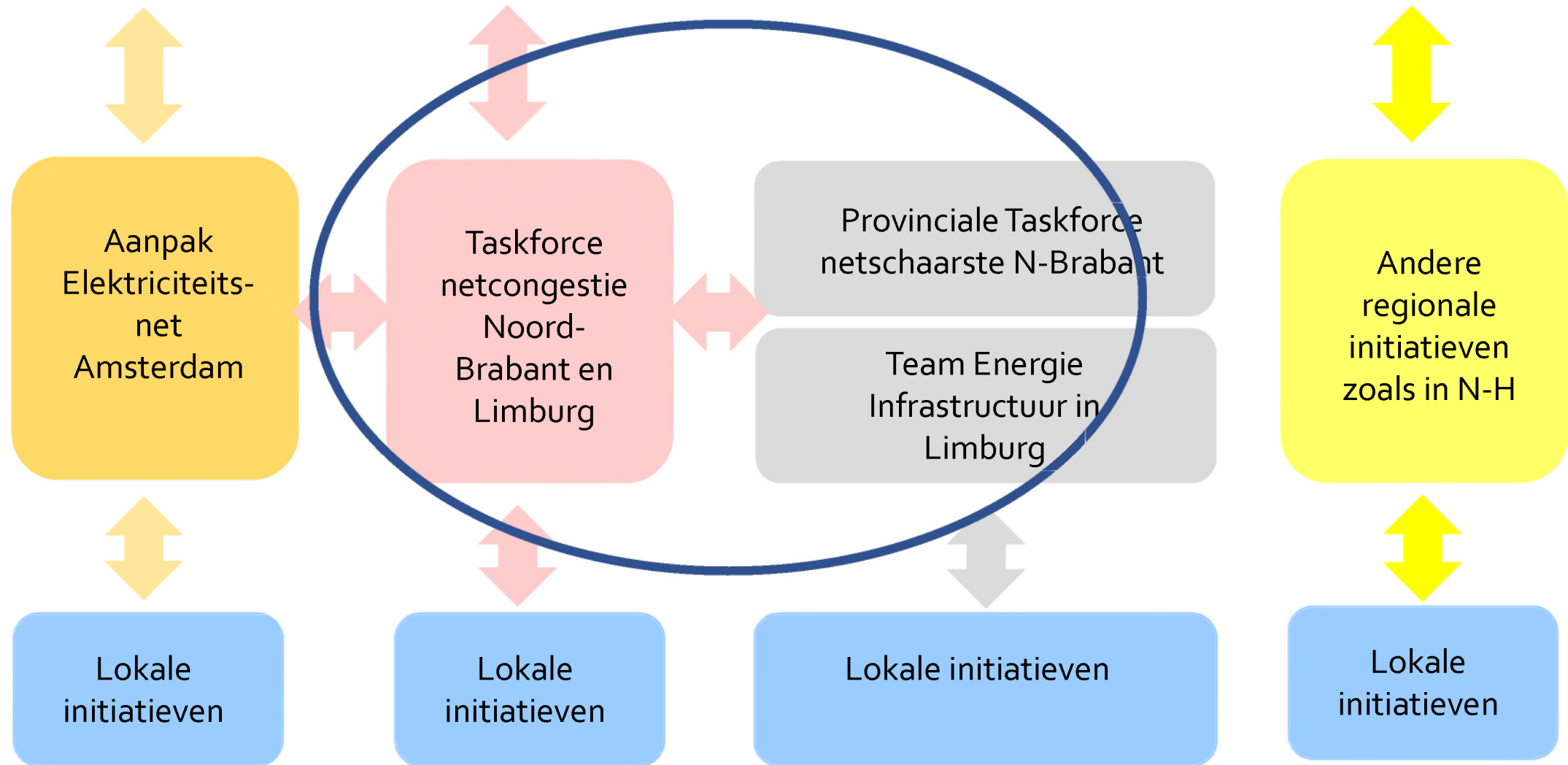
- TenneT en Enexis hebben op 9 juni aangekondigd dat voor de provincies N-Brabant en Limburg congestie wordt verwacht. Het net is voorlopig op slot voor nieuwe aansluitingen en verzwaringen, voor invoeding en afname.
- Netcongestie duurt in ergste geval 10 jaar of langer. Hiermee wordt economische groei en verduurzaming via elektrificatie geremd.
- Opgave is om met alle betrokken partijen het net zo snel mogelijk van het slot te krijgen (bij voorkeur na de zomer al) en acties in gang te zetten om te voorkomen dat het net later weer op slot moet. TenneT is in juni al met een congestieonderzoek gestart.
- Speciaal Coördinator Ben Voorhorst is door EZK en provincies benoemd om deze opgave voortvarend met betrokken partijen op te pakken (EZK, provincie Noord-Brabant, provincie Limburg, TenneT, Enexis, CES Moerdijk, CES Chemelot, Cluster 6 bedrijven en ACM).
- Problematiek N-Brabant en Limburg is niet uniek. Aanpak N-Brabant en Limburg gaat lessen opleveren voor andere regio's en meer inzicht geven welke acties de komende jaren moeten worden ondernomen om het toekomstig energiesysteem goed te laten functioneren.

2. Governance aanpak netcongestie

- Er is een tijdelijk netwerk opgezet (tot einde 2022) bestaande uit een Landelijke Taskforce Netcongestie en twee regionale taskforces om verlichting te brengen t.a.v. (acute) netcongestie:
 - Taskforce netcongestie Noord-Brabant en Limburg o.l.v. speciaal coördinator Ben Voorhorst (i.o. EZK en provincies N-Brabant & Limburg)
 - Aanpak Elektriciteitsnet Amsterdam o.l.v. speciaal coördinator Maarten van de Poelgeest (i.o. Gemeente Amsterdam, opgericht in 2021)
- Opdracht netwerk:
 - Realiseren snelle oplossing en perspectief op het weer openstellen van het net in N-Brabant, Limburg en Amsterdam (kort na de zomer);
 - Opstellen van een Actieprogramma Netcongestie (eind 2022);
 - Borging implementatie maatregelen uit het Actieprogramma Netcongestie: zorgdragen voor opschaling en brede toepassing van oplossingen van netcongestie naar andere regio's via bestaande gremia .

Landelijke Taskforce Netcongestie

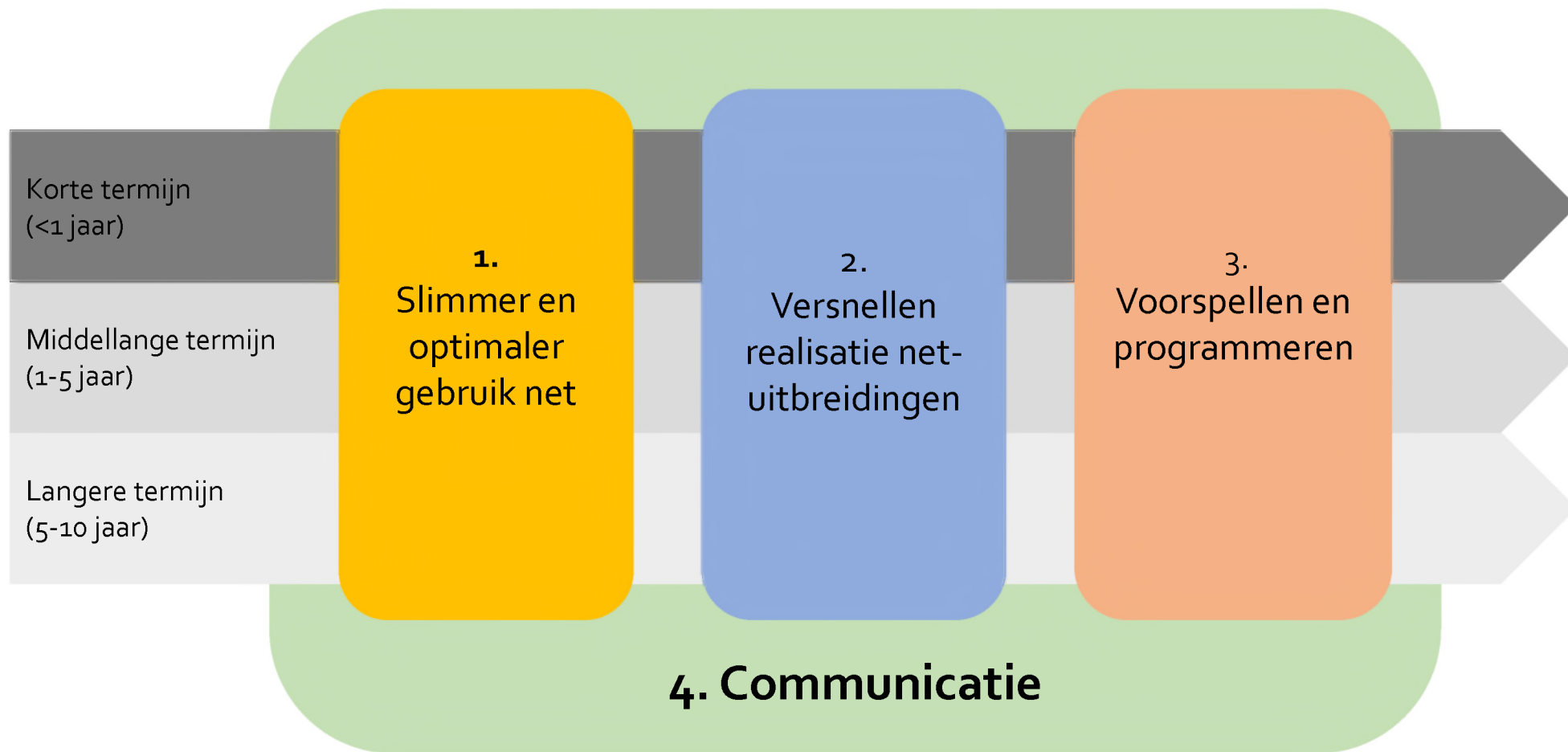
Leden: EZK (vz), VEMW, IPO, VNG, NP RES, ACM, TenneT, Stedin, Enexis, Alliander, VNO-NCW, Energietafel

3. Aanpak netcongestie langs vier sporen

- Netcongestie wordt op steeds meer plekken in Nederland verwacht, vanwege de sterke groei van vraag naar elektriciteit - bijna verdubbeling in komende 8 jaar- en de snelle opkomst van o.a. wind- en zonne-energie.
- Netcongestie heeft grote impact op het vestigingsklimaat en de energietransitie.
- Er wordt daarom hard gewerkt aan uitbreiding van het elektriciteitsnet, maar dit is een langdurig proces.
- Daarom noodzaak tot:
 - 1) het slimmer en optimaler gebruiken van het net - nu en in de toekomst - door het beter managen van netcongestie;
 - 2) het versnellen van de realisatie van netuitbreidingen;
 - 3) meer voorspelbaarheid in toekomstige netbelasting en programmatisch te gaan werk om alle partijen meer houvast en handelingsperspectief te geven;
 - 4) gezamenlijke communicatie om partijen en samenleving mee te krijgen in de aanpak

Aanpak netcongestie langs 4 sporen

4. Werkwijze taskforce

- Aanpak Taskforce N-Brabant en Limburg richt zich in eerste instantie op congestiemanagement, versnellen realisatie nieuwe infrastructuur en communicatie (spoor 1, 2 en 4). Spoor 3 wordt nog nader verkend.
- Aanpak moet verlichting brengen in acute problematiek (net van het slot) en is opmaat naar Landelijk Actieprogramma Netcongestie dat moet bijdragen aan het goed functioneren van het toekomstige energiesysteem met grote fluctuaties en vraag en aanbod.
- Aanpak kenmerkt zich door nieuwe werkwijzen en maximaal gebruik van de ruimte die huidige kaders bieden om (acute) problematiek te verlichten. Vraagt om maximale samenwerking van partijen, een hands-on-aanpak en bereidheid van een ieder om werkvormen en -wijzen aan te passen en over de eigen schaduw heen te stappen.
- NB. Nieuwe werkwijzen moeten geen extra tijd kosten van partijen maar vooral tijd opleveren en een beter resultaat.
- Binnen de TF ervaring opdoen met nieuwe werkwijzen en adresseren en escaleren van knelpunten in huidige wet- en regelgeving naar landelijk niveau.

5. Toelichting spoor 1: Slimmer en optimaler gebruik net

- Proces van nieuwe aansluitingen inclusief te contracteren transportcapaciteit loopt vaak onnodig vast: er is buiten de pieken nog veel onbenutte capaciteit.
- Slimmer en optimaler gebruik van net is mogelijk door flexibilisering van vraag naar transport ofwel congestiemanagement (CM). Dit zorgt op KT dat net van het slot kan en op (M)LT voor het beter functioneren van het toekomstig energiesysteem.
- Momenteel wordt congestieonderzoek en CM pas afgedwongen als het net al op slot is (reactief, oplossen van acute problemen). Partijen in het net worden gecompenseerd voor het leveren van flexibiliteit. Kosten worden grotendeels gesocialiseerd.
- Opgave is het verder verbeteren van CM. De nieuwe netcode CM van ACM (mei 2022) geeft al meer ruimte, en de TF zal bezien in hoeverre op (M)LT nog meer nodig is. Het verder verbeteren van CM gaat uit van het oplossen van congestie en flexibiliseren van de vraag naar transport van zowel bestaande als nieuwe gebruikers via marktmechanismen (proactief, voorkomen van problemen). De markt zal dan maximaal anticiperen op lokale overschotten & tekorten en de rekening wordt niet eenzijdig bij de samenleving neergelegd.
- Idealiter geeft CM voldoende soelaas, zodat niet overgegaan hoeft te worden tot het maken van (verschillende) wachtrijen voor aansluitingen en transportcontracten op basis van prioritering naar maatschappelijk belang.

5. Benodigde acties spoor 1

1) Beter inzicht in (toekomstige) vraag naar transport

Gegevens verzamelen en tools selecteren t.b.v. beter inzicht in de (verwachte) vraag naar transport door o.a. het in kaart brengen van de (real-time) vraag naar transport (omvang, locatie, tijd, piekmoment); inzicht in de prijselasticiteit en e.e.a. gekoppeld aan verschillende weersomstandigheden: veel wind en zon → lage elektriciteitsprijs, veel wind → prijs ongedefinieerd, weinig aanbod wind en zon en koud weer → hoge elektriciteitsprijs. Dit moet meer inzicht geven waar en wanneer welk type congestie of tekort wordt voorzien en hoeveel flexibel vermogen nodig en realiseerbaar is.

2) Creëren noodzakelijke voorwaarden voor verder verbeteren van congestiemanagement

Er zijn technische (o.a. batterijen, hybride installaties) en bedrijfseconomische oplossingen (o.a. flexibiliseren productieproces, samenwerking tussen bedrijven) nodig voor congestiemanagement. Dit kwam echter onvoldoende van de grond omdat de huidige energiemarkt en de wijze van congestiemanagement onvoldoende randvoorwaarden, prikkels en soms zelfs perverse prikkels afgeven. Zaak is om knelpunten in samenwerking, implementatie van de nieuwe netcode, wet- en regelgeving, financiële prikkels etc. te adresseren en concrete acties en actoren benoemen.

3) Opstellen noodplan & prioriteren in aansluitvolgorde

CM mag onder geen beding leiden tot uitval van cruciale maatschappelijke functies. Dit vereist een noodplan indien een regionaal capaciteitstekort en/of tekort aan elektriciteit in NL zich toch voordoet. Daartoe prioriteren van activiteiten en ontwikkelen fysieke afschakelmogelijkheden bij bepaald type (groot)verbruikers. Dit betreft een nadere verfijning van het Bescherm- & Herstelplan. Tevens moet een afwegingskader voor prioritering van nieuwe aansluitverzoeken worden ontwikkeld voor de momenten dat, ondanks alle maatregelen, er een wachtrij ontstaat voor aansluitverzoeken.

5. Werkgroepen spoor 1

- **Instellen werkgroep 'Slimmer en optimaler gebruik net' o.l.v. Tennet** die zich gaat bezighouden met adresseren knelpunten en oplossingen in voor het verder verbeteren van CM.
- **Instellen vier subwerkgroepen:**
 1. **Congestieonderzoek:** Enexis (vz.) TenneT, CES-regio's, provincies
Opdracht: verrichten congestieonderzoek in Limburg en N-Brabant om mogelijkheden congestiemanagement te identificeren om net van het slot te krijgen.
 2. **Congestiemanagement :** TenneT(vz.), Enexis, ACM, EZK, CES-regio's.
Opdracht: de voorwaarden voor het verder verbeteren van CM uitwerken en aangeven welke knelpunten overwonnen moeten worden.
 3. **'Oplossingen buiten het net om':** Provincies (vz), TenneT en Enexis i.s.m. lokale overheden
Opdracht: oplossingen voor congestiemanagement buiten het net om inventariseren (bv energy hubs) en o.a. inzicht bieden in locaties, potentie en knelpunten.
 4. **Noodplan & prioritering:** EZK (vz.). Leden: ACM, TenneT, Enexis, provincies.
Opdracht: maatschappelijke prioritering in verbruikers en producenten aanbrengen voor de (onvoorziene) situatie dat CM onvoldoende soelaas brengt. Tevens afwegingskader prioritering aansluitverzoeken ontwikkelen.

5. Toelichting spoor 2: Versnellen realisatie netuitbreidingen

- Naast het verder verbeteren van congestiemanagement blijft het van groot belang dat netbeheerders flink investeren in netuitbreidingen om netcongestie structureel op te lossen.
- In de huidige situatie kost realisatie van netuitbreidingen veel tijd omdat o.a. veel stappen in het proces volgtijdelijk plaatsvinden, vaak pas op verzoek worden uitgevoerd en vanwege een onduidelijke procesverantwoordelijkheid bij netbeheerders en overheden. Omgeving (bewoners, belangenorganisaties, gemeenteraden) wordt wel steeds eerder betrokken in het proces, maar dit leidt nog niet tot de benodigde versnelling.
- Snellere realisatie van netuitbreidingen is mogelijk door beter samen te werken. Dit kan door o.a. strategischer en meer parallel te werk te gaan door nieuwe werkwijzen te implementeren (binnen organisaties en tussen organisaties en in partnerschap van overheden, netbeheerders en omgeving) en een aantal processenstappen te standaardiseren.

5. Benodigde acties spoor 2

- Als netbeheerders en overheden inniger samenwerken en beter informatie uitwisselen kunnen stappen in de voorbereiding parallel worden doorlopen en kunnen netbeheerders en overheden beter op elkaar anticiperen in de (publiekrechtelijke) ruimtelijke ordening en het (privaatrechtelijke) grondbeleid.
- Hiervoor moet een nieuwe manier van samenwerken worden ontwikkeld, waarin bevoegd gezag en netbeheerders in bouwteam-verband werken met respect voor elkaars bevoegdheden en verantwoordelijkheden.
- Ook het standaardiseren van een aantal processtappen gaat de nodige snelheid opleveren o.a. ten aanzien van technisch ontwerp en onderzoek. Standaardiseren houdt ook in dat netbeheerders voorraden en/of installaties van (kritische) netcomponenten vergroten en werk-met-werk maken op stations door bijvoorbeeld al extra transformatoren te plaatsen.
- Ook dient de wettelijke basis voor omgevingscompensatie uitgebreid te worden omdat dit tot meer acceptatie van de omgeving en daardoor versnelling van ruimtelijke inpassing leidt.

5. Acties in N-Brabant en Limburg

- **Instellen werkgroep 'Versnellen netuitbreidingen' o.l.v. provincies** die zich gaat bezighouden met adresseren knelpunten en oplossingen in nieuwe werkwijzen ten behoeve van versnellen realisatie netuitbreidingen.
- **Beperkt aantal subgroepen instellen** die op basis van de nieuwe werkwijzen de projecten doorlichten, versnellen en knelpunten adresseren en escaleren voor besluitvorming. Leden: TenneT, Enexis, EZK en i.s.m. lokale overheden, (optioneel ACM)
- Daartoe is het zaak om i.e.g. de volgende TenneT-netuitbreidingen i.c.m. Enexis-netuitbreidingen die nodig zijn voor het net in N-Brabant en Limburg geografisch te clusteren (NB. geen subwerkgroep per uitbreiding!):
 - Nieuwbouw stations: Tilburg, Halsteren, Moerdijk, Wijchen (prov. Gelderland), Graetheide
 - Nieuwe/opwaardering tracés: 380 kV Graetheide-Maasbracht, ...
 - Aanpassing/uitbreiding stations: Geertruidenberg, Eindhoven, Waalwijk, Rilland (prov. Zeeland), Maasbracht, Boxmeer

5. Toelichting spoor 3: Voorspellen en programmeren

- Naast sporen 1 en 2 zullen slimme strategische (ruimtelijke) keuzes voor het energiesysteem moeten worden gemaakt om netcongestie in de toekomst zo veel mogelijk te voorkomen (target grid)
- Daarbij streven naar:
 - opwek, opslag, elektrolyse en verbruik bij elkaar in bedrijventerreinen en woonwijken;
 - voorspelbaarheid en planbaarheid van benodigde netcapaciteit;
 - integraliteit met andere energievormen;
 - betere samenhang tussen energienetwerken en ruimtelijke ordening.
- Er lopen al diverse landelijke en regionale programma's die hier invulling aan moeten geven waaronder de Regionale Energiestrategieën (RES), Regionale Energie Infrastructuur (REIS, ook bekend als provinciale MIEK), Cluster Energiestrategieën (CES), Meerjarenprogramma Investerings Energie en Klimaat (MIEK), Programma Energie Hoofdstructuur (PEH), Nationaal Plan Energiesysteem en Bestuurlijke afspraken over integraal programmeren (WIP).
- Komende twee maanden wordt verkend hoe dit spoor moet worden vormgegeven. Er is sowieso oog voor goede inpassing netcongestie-oplossingen in LT planning energiesysteem.

5. Toelichting spoor 4: Communicatie

- Belangrijk onderdeel van de congestieaanpak is het ontwikkelen van een narratief en een communicatiestrategie om partijen en samenleving mee te krijgen in de aanpak van netcongestie. Er is een *mindshift* nodig om alle partijen te betrekken en te stimuleren tot betere keuzes in het gebruik van elektriciteit en het gebruik van het net.
- Daartoe bewustzijn, begrip en eigenaarschap creëren voor het feit dat het energiesysteem anders gaat functioneren. De hoeveelheid beschikbare elektriciteit zal enorm gaan fluctueren en transportruimte is niet altijd onbeperkt aanwezig. Maatregelen gericht op het verder verbeteren van CM dragen daarmee ook bij aan het functioneren energiesysteem van de toekomst.
- De maatschappelijke en economische baten van betere keuzes zijn groot. Dat geldt echter ook voor de belangen die gemoeid zijn bij het in stand houden van het huidige systeem. Het huidige systeem is echter op (M)LT niet houdbaar, ook niet met de benodigde netuitbreidingen.
- Doel is met een goede communicatiestrategie steeds meer neuzen dezelfde richting op te krijgen en steeds meer partijen te mobiliseren (vergroten van de *coalition of the willing*) die willen bijdragen aan de aanpak van netcongestie en het beter functioneren van het energiesysteem van de toekomst. Uitlichten van praktijkvoorbeelden zijn belangrijk om iedereen hierin mee te krijgen.

6. Overzicht werkgroepen

- Bestuurlijk overleg regionale Tasforce N-Brabant en Limburg
- **Werkgroep Slimmer en optimaler gebruik net o.l.v. TenneT:**
 - Congestieonderzoek: Enexis (vz.), TenneT, CES-regio's, provincies
 - Congestiemanagement verder verbeteren: TenneT(vz.), Enexis, ACM, EZK, CES-regio's
 - Werkgroep oplossingen buiten het net: Provincies (vz.), TenneT en Enexis i.s.m. lokale overheden
 - Noodplan & prioritering: EZK (vz.), ACM, TenneT, Enexis, provincies
- **Werkgroep Versnellen netuitbreidingen o.l.v. provincies:** EZK, TenneT, Enexis en i.s.m. lokale overheden, (optioneel ACM)
 - Subgroep per geografische cluster (nader te bepalen)
- **Werkgroep communicatiestrategie o.l.v. EZK:** provincies, TenneT & Enexis
- In de werkgroepen kunnen ook (lokale) stakeholders worden aangesloten die niet in de TF zitten.
- Ook sondering andere stakeholders door Ben Voorhorst, (EnergieNL, VNO/NCW, VEMW, Holland Solar, grootverbruikers).

Regionale Taskforce N-Brabant en Limburg

Ben Voorhorst & bestuurders deelnemende partijen

WG Slimmer en optimaler
gebruik net
TenneT

WG congestieonderzoek
Enexis

WG congestiemanagement
TenneT

WG 'buiten het net om'
Provincies

WG noodplan & prioritering
EZK

WG Versnellen
netuitbreidingen
Provincies

WG geografisch cluster 1

WG geografisch cluster 2

WG geografisch cluster x

WG Communicatie
EZK

7. Planning (op hoofdlijnen)

Wanneer (2022)	Wat
8 juni	Kamerbrief Congestie op het elektriciteitsnet in N-Brabant en Limburg
9 juni	TenneT kondigt netcongestie af en congestie-onderzoek aan in N-Brabant en Limburg
16 juni	Ben Voorhorst aangesteld als speciaal coördinator Netcongestie N-Brabant en Limburg door EZK en provincies
1 juli	Opdrachtverlening Ben Voorhorst en start gesprekken met stakeholders (bedrijfsleven, netbeheerders, overheden)
13 juli	Kick-off Landelijke Taskforce Netcongestie
21 juli	Kick-off Taskforce Netcongestie N-Brabant en Limburg: bespreken scope cq. reikwijdte TF, relatie tot nationale Taskforce mede o.b.v. uitkomsten kick-off 13 juli, instellen werkgroepen en opdracht op hoofdlijnen aan werkgroepen om te komen tot een plan van aanpak begin september.
28 juli	Werkgroepen leveren projectplan aan
Augustus	Werkgroepen TF N-Brabant en Limburg gaan van start
5 sep	2 ^e bijeenkomst regionale RF N-Brabant en Limburg: bespreken resultaten congestieonderzoek en tussentijdse resultaten werkgroepen en bezien wat in kamerbrief kan worden opgenomen
7 sep	2 ^e bijeenkomst Landelijke Taskforce
16 sept	Kamerbrief Netcongestie
28 sept.	Kamerdebat Netcongestie
Oktober	Bijeenkomsten Taskforces
November	Bijeenkomsten Taskforces
December	Kamerbrief Actieprogramma Netcongestie